

Vyjádření Rekonstrukce státu k návrhu zákona o státním zastupitelství předloženém Ministerstvem spravedlnosti

Koncem roku 2014 Ministerstvo spravedlnosti představilo nový (přesněji řečeno výrazně přepracovaný) návrh zákona o státním zastupitelství. Původní text zákona z roku 2013 byl připraven ve spolupráci s vedoucími státními zástupci a měl obsahovat záruky nezávislé a odpovědné práce veřejných žalobců. Po přepracování však byl zákon změněn natolik, že původní spoluautoři se od něj distancovali.

V demokratickém státě platí, že s mocí a nezávislostí musí přijít odpovědnost. Navržený text zákona však nezávislost neposiluje. Pokud jde o odpovědnost, tu skutečně zákon přináší – ovšem především odpovědnost vůči politikům, kteří budou mít v rukou více nástrojů k zasahování do fungování státních zastupitelství, než mají dnes.

Zákonu vytýkáme především tyto úpravy:

- **„Protikorupční speciál“**, tak jak je v zákoně pojatý (zejména v § 14), ve skutečnosti žádným speciálem není. Smyslem „speciálu“ bylo vytvořit malou skupinu vysoce kvalifikovaných a prověřených státních zástupců, která by se mohla věnovat nejzávažnější trestné činnosti (pouze malému počtu nejzávažnějších trestných činů), bez zbytečné byrokratizace a, díky malé velikosti, bez rizika úniků informací.
Zákon místo toho buduje prakticky druhou soustavu státních zastupitelství s velmi širokou působností. Takové řešení nepřináší žádné výhody, naopak může trestní řízení ještě více byrokratizovat a znehlednit.
Takto pojatý speciál nepomůže vyšetřování závažných trestných činů a je zcela v rozporu se parametry Rekonstrukce státu, které zákonodárci podpořili před volbami.
- Zákon zvyšuje **vliv politiků na nejvyššího státního zástupce** (§ 18). Smyslem návrhu bylo „emancipovat“ státní zástupce moci výkonné a posunout jejich nezávislost blíže k postavení soudců, kam systémově patří.
Zákon místo toho ještě více uvolňuje (už tak příliš volné) ruce vlády při jmenování nejvyššího státního zástupce, zvyšuje pravomoci ministra spravedlnosti (který je v mnoha ohledech praktiky nadřízeným orgánem NSZ, viz § 43, odst. 2). Státní zastupitelství bude navíc povinno na vyžádání poskytovat ministrům informace o probíhajících trestních řízeních (§ 49).
Toto pojetí je zcela v rozporu s doporučeními Rekonstrukce státu, stejně tak s posledním vývojem názorů na postavení žalobců v západní Evropě.
- Zákon měl stanovit jasná **pravidla obsazování vrcholných pozic ve státním zastupitelství**, a to pomocí výběrových řízení s jasnými pravidly.
Výběrová řízení, jak jsou nyní v zákoně pojata, jsou spíše „na ozdobu“. Ministr spravedlnosti má velmi volnou úvahu, k výsledkům výběrových řízení se spíše jen přihlíží (§ 20).
Takové pojetí je v rozporu s doporučením Rekonstrukce státu a dává politikům značnou moc ovlivnit složení celé soustavy státního zastupitelství. Za jistých okolností zákon dokonce umožňuje, aby jediný ministr prakticky „přestavěl“ celou soustavu.

Kromě těchto zcela zásadních připomínek nacházíme v zákonu i celou řadu dalších nedostatků, které ve svém souhrnu narušují řádné fungování veřejné žaloby a posilují vliv moci výkonné (vlády a ministra spravedlnosti) nad státním zastupitelstvím.

Z výše uvedených důvodů Rekonstrukce státu kvituje zpětvzetí návrhu ministerstvem a doporučuje opět navázání diskuze jak se státními zástupci, tak s odbornou veřejností nad novou podobou návrhu.

30. ledna 2015